

gaa. Det overlades til vore Gisninger, om Landsstinget skulde undergaa Forandringer i sin Sammenfætning, eller om vi maatte skulde strøbe her til et Ottammerstyem, eller hvilke andre Former der var tænkelige for at raade Bod paa den „Slavant“ i Forsætningen, hvorefter den nu forudsættes at lide. Jeg tillader mig dog at tro, at der vil være mange Veie, der kunne gaa, førend det bliver nødvendigt at sride til en saadan Uverlighed som en Forsatningsforandring, og navnlig tror jeg, at en opmærksom Sagttagelse af det, der nu er foregaaet, siden dette Flertal blev sendt ind i Salen ved Valgene i September 1872 — ikke, som den ærede Finantsminister ved en Sammenfættelse kom til at yttre, ved Valg, foretagne efter Forsøget paa at negte Finantsloven ved 3die Behandling — vil deraf kunne udbrages den Lære, at der af Folkethingets Flertal er begaaet meget væsentlig Feil, som man nu ganske vist ikke ved nogen Erklæring, men ved sine Handlinger stilkende erkjender, og det anser jeg for at være et overordentlig stort Fremskridt, som er foregaaet i denne Tid, at man saaledes praktisk erkjender, at den betraadte Veie var urigtig, og at man maatte flaa ind paa en anden. Nu kan det jo være rimeligt nok, at der ogsaa kan være forskellige Opfordringer at rette til Regjeringen om at træde noget anderledes op, og det er høist sandsynligt, at det ikke er nogen absolut uberettiget Anke, som er fremkommen fra ærede Medlemmer om, at man forlanger en bestemt og positiv Optræden fra Regjeringens Side; men det maa dog ikke glemmes, at Anken er tidligere gaaet i stik modsat Retning, at Anken netop har været den, at Regjeringen mødte med en bestemt Anskuelse og sagde: Dette eller slet Ingenting, at man har bebrejdet Regjeringen, at den ikke vil komme Flertallet indmøde, at den ikke vilde søge at lempe sig efter de Anskuelse, Folkethinget har, og altsaa siger jeg: Ogsaa det er et Fremskridt, at man nu kræver fra Regjeringen en bestemt og positiv Udtalelse om, hvad der er dens Mening og Anskuelse. Men der maa jeg igjen gjøre opmærksom paa, at denne Fordring vilde enhver Regjering være naturlig opfordret til at tilfredsstille, naar kun ikke Erfaringen lærte den, at det er nok for en Regjering at udtale en vis bestemt Mening for at se de Herrer antage den modsatte (Drdføreren lær). Ja, det ærede Medlem kan jo godt mere sig derover, men jeg vil dog gjøre ham opmærksom paa, at er der nogen udpræget Synder i den Retning, saa er det ham selv; det har været et tilbagevendende Fænomen ved adskillige Sager, at det var nok til at forfaste en Anskuelse, at den kom frem fra Regjeringen, og man søgte efter nye Meninger, som kun kunde anbefale sig derved, at de vare afvigende fra Regjeringens; skal jeg nævne en ganske bestemt Sag, vil jeg henvise til Skoleloven. Der har det været nok til at samle Flertallet mod en Mening, at den var Ministerens Mening,

at den fremtraadte i Lovforslaget, og jeg behøver ikke at lede længe for at finde endnu flere Exempler. Dersom man virkelig ønsker, at Regjeringen skal tidlig udtale, hvad der er dens bestemte Mening, maa man selv for det Første undlade at foreskrive visse drakoniske Bestemmelser, man forlanger indsatte, med Erklæring om, at, hvis de mangle, saa erkjender man ingen Lov for en virkelig Reform. I det store Manifests 42 Punkter var der saadanne Forskrifter, som det er overordentlig vanskeligt for en Regjering at følge eller at tage Hensyn til i en konstitutionel Forsætning, som skal lede af Overenskomst mellem modstaaende Meninger. Det er det Første. For det Andet skal man vogte sig for selv at være saa elastisk i sine Meninger, at man billiger eller misbilliger Skoletvang, billiger eller misbilliger Fristoler, alt efter som det passer, for at komme i Opposition til Regjeringen. Naar de Herrer paa deres Side vilde bevæge sig noget i den Retning, tror jeg, at der er Grund til at vente, at saavel denne som enhver følgende Regjering vilde møde dem ved ligeledes at hævde en bestemt Anskuelse, indtil der vilde være virkelig Mulighed for en Overenskomst; men al Overenskomst er umulig, naar en Regjering kan sige til sig selv: Jeg kan ikke gjøre noget Galere end at komme mine Modstandere indmøde; thi, i det Dieblid jeg accepterer en Mening eller Anskuelse fra deres Side, mister den vælbetragtelig hele sit Værd. Jo sikkrere de Herrer selv ere i deres Mening om Sagens Kerne, jo bestemtere de holde sig til Sagen, og jo mindre Enhver af dem handler i Kraft af Partidisciplinen, som kan være en fortræffelig politisk Egenstabs, naar den gaar ud paa det rent Organisatoriske, men som er en meget farlig Sag, naar den udstreftes til alle Love og Forslag, der foreligge en Forsamling, bestemere vilde dersom de Herrer kunde resignere Noget, en Overenskomst i mange Tilfælde være mulig; vi have i denne Samling mangt et vigtigt og betydningsfuldt Lovforslag, som muligvis endnu kunde sættes igjennem, dersom Flertallet kunde resignere sig til at se bort fra den rent personlige Opfattelse og holde sig til en Betragtning af Sagen. Fra Spiden af det vældige Flertal, som den ærede Drdfører behersker, kaster han med overlegen Medlidenshed et Blik ned paa Regjeringen, som svæver i den „Innbildning“, at den har frelst Samfundet. Ja, at frelse Samfundet er jo Noget, som jo ikke saadan falder i Enhvers Lod, og det skal være sjernt fra mig at se at vindicere for Nogen en Ret til, at det Udtryk kan anvendes om dem. Men en Ting skal jeg dog tillade mig netop paa dette Stadium, et saa betydningsfuldt Stadium i hele denne Sessions konstitutionelle Historie, at udtale, og det er, at den nuværende Regjering har viist det konstitutionelle Samfund, Grundloven, Forsætningen en ganske overordentlig stor Tjeneste derved, at den har reist Modstand mod de Herrer for et Nar siden saa